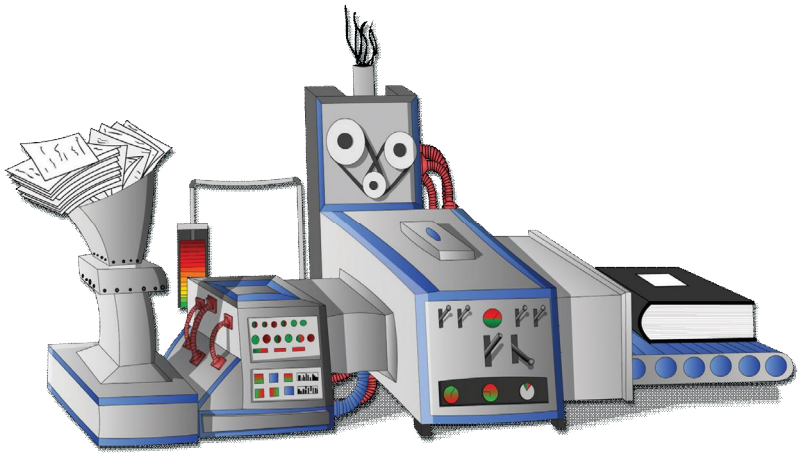

GRAD TUZLA

Budžet za građane

2022.

UVODNA RIJEČ GRADONAČELNIKA
JASMINA IMAMOVIĆA

Zašto „Budžet za građane“

Dragi sugrađani,

Pred vama je „Budžet za građane“ – građanski vodič koji na jednostavan način prikazuje kako će se prikupljati i trošiti novac iz budžeta Grada Tuzla tokom 2022. godine.

„Budžet za građane“ ima za cilj da javnosti omogući bolji uvid i razumijevanje načina na koji lokalne vlasti planiraju, raspodjeljuju i troše sredstva iz budžeta Grada. S obzirom na to da novac stiže u budžet Grada od poreskih obveznika, naša je obaveza da njime raspolažemo u najboljem interesu zajednice i da građanima predstavimo tačne i razumljive podatke o izvorima prikupljenog novca i njegovom trošenju.

Građanski vodič kroz budžet namijenjen je svim građanima koji žele da budu obaviješteni o planovima lokalne samouprave za prikupljanje i trošenje novca i da prate realizaciju postavljenih ciljeva.

Nadamo se da će ovaj dokument objasniti ključna pitanja i tako učiniti Budžet pristupačnijim i razumljivijim.

Budžet za građane

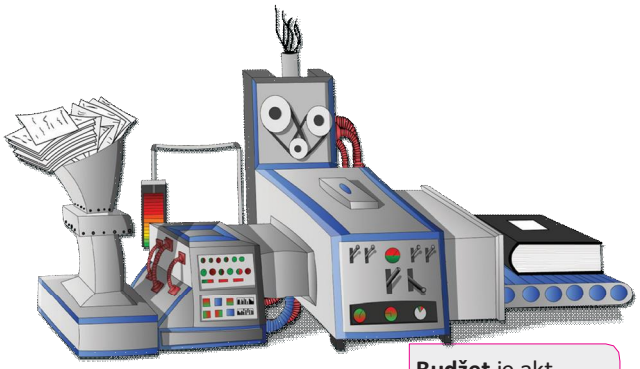

Novac kojim na osnovu svojih **budžeta** raspolažu institucije vlasti na svim nivoima je novac građana. Prihodi vlasti dolaze od građana kroz poreze (na prodaju roba i usluga, dohodak, plate, imovinu...) i plaćanje raznih taksi i naknada. Pored ovoga, prihodi dolaze od **koncesija** za iskorištavanje prirodnih resursa koji su dio nacionalne baštine pa pripadaju svim građanima. Institucije vlasti su odgovorne za sredstva u okviru budžeta, te odlučuju u ime građana o raspodjeli prikupljenih sredstava.

Imajući u vidu da je budžet i odraz lokalnih **javnih politika**, jasno je zbog čega u zemljama s razvijenom demokratskom kulturom postoji značajan interes javnosti za mnoga pitanja koja se tiču budžeta. U skladu s tim, zadatak organa lokalne samouprave (općine ili grada) jeste da obezbijedi javnost rada i pruži informacije o svim bitnim pitanjima u procesu kreiranja, usvajanja i izvršenja budžeta.

Budžet za građane je dokument koji sažima i pojašnjava osnovne informacije iz budžeta, kako bi što većem broju građana bio razumljiv.

Treba napomenuti da je sadržaj ovog dokumenta u potpunosti pripremljen uz učešće velikog broja građana Tuzle. Tokom pripreme samog dokumenta izvršene su brojne individualne i grupne konsultacije sa građanima, predstavnicima savjeta mjesnih zajednica, te predstavnicima nevladinih organizacija.

Budžet je akt kojim se predviđaju svi prihodi i rashodi u jednoj budžetskoj godini.

Koncesija – Odobrenje nadležnog organa koje se daje fizičkim ili pravnim licima za obavljanje određene djelatnosti ili korištenje određenih resursa, u skladu sa propisanim uslovima.

Javne politike – Plan ili smjer djelovanja vlasti.

Budžet za građane je pojednostavljen i ilustrativan prikaz određenih dijelova Budžeta Grada.

Ko finansira pojedine nadležnosti?

Grad Tuzla, kao jedinica lokalne samouprave u Federaciji BiH, obavlja poslove iz samostalne nadležnosti i poslove koji su mu preneseni posebnim zakonima. Stoga je veoma bitno pojasniti ko finansira određene nadležnosti i poslove, a koji od njih se vrše na lokalnom nivou. (Tabela 1)

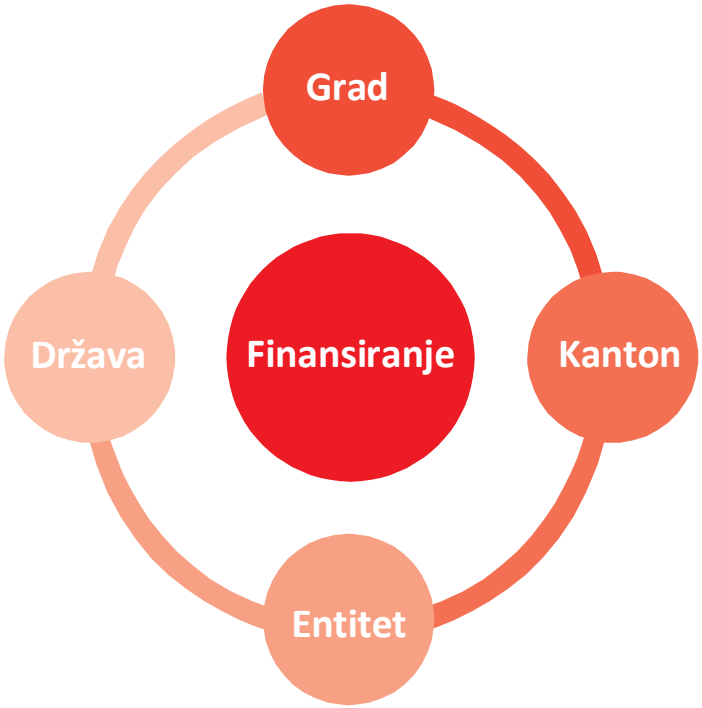

Tabela 1.: Finansiranje nadležnosti (zakonska obaveza i fakultativno finansiranje, u skladu sa opredjeljenjem lokalne politike).

Učešće Grada u finansiranju	Potpuno finansira Grad	Uglavnom finansira Grad	U manjoj mjeri finansira Grad	Ne finansira Grad
Obrazovanje			x	
Opća uprava (matični ured, reg. birača, javna uprava, civilna zaštita...)	x			
Zdravstvena zaštita			x	
Socijalna zaštita			x	
Kultura		x		
Urbanizam, prostorno uređenje, stambena politika	x			
Komunalne i druge javne uslužne djelatnosti	x			
Zaštita okoline			x	
Saobraćaj – transport				x
Privreda (poljoprivreda, trgovina, zanatstvo, šumarstvo, ugostiteljstvo...)			x	

Kako teče budžetski proces?

Budžetski proces – Proces koji obuhvata sve korake pri kreiranju i usvajanju budžeta.

Budžetski proces se zasniva na analizi ostvarenja prihoda u proteklom periodu, procjenama ekonomske osnove, prioritetnim ciljevima i poslovima iz nadležnosti Grada, planiranim projektima i programima. Donošenje budžeta Grada propisano je Zakonom o budžetima FBiH, kojim su utvrđeni postupci/koraci i krajnji rokovi u pripremanju, izradi i usvajanju budžeta.

Ekonomska osnova – Materijalna dobra koja omogućavaju društvenu i individualnu egzistenciju čovjeka.

Aktivnosti započinju u fabruaru mjesecu, pripremom i analizom DOB-a za Grad Tuzlu, te slanjem Uputstva za izradu Budžeta budžetskim korisnicima. Na osnovu budžetskih zahtjeva korisnika budžeta Grada, Odjel za finansije vrši usaglašavanja i pristupa izradi Nacrta budžeta, zatim pribavlja mišljenje i preporuke Ministarstva finansija. Nacrt utvrđuje Gradsko vijeće nakon čega slijede javne rasprave o Nacrtu. Poslije provedenih javnih rasprava i pribavljene saglasnosti Ministarstva, Gradsko vijeće razmatra i usvaja definisani Prijedlog budžeta. Usvojena budžetska dokumenta se objavljuju i dostavljaju Ministarstvu finansija. Aktivnosti za donošenje budžeta traju do 31. decembra tekuće godine.

DOB – Dokument okvirnog budžeta je akt koji sadrži makroekonomske projekcije i prognoze priliva i odliva budžetskih sredstava za naredne tri godine, a na kom se zasniva priprema i izrada godišnjeg budžeta.

U narednoj godini planirani budžetski okvir se realizuje, a raspoloživa sredstva se troše prema utvrđenim namjenama i planu, o čemu se kvartalno izvještava Gradsko vijeće. Ostvarenje budžeta se analizira, nadzire i prati, a u slučaju odstupanja vrše se izmjene budžeta po istoj proceduri. Nadležni organi vrše kontrolu i reviziju izvršenja budžeta i izvještavanja. Slijedi grafički prikaz budžetskog ciklusa.

Grafikon 2: Budžetski ciklus sa naglaskom na mjesece kada se građani mogu uključiti (polja označena crvenim) i kako to mogu da učine.

5.mjesec	Početak budžetskog kalendara. Grad je obavezan da započne analiziranje Okvirnog budžeta Ministarstva finansija.
6.mjesec	Grad treba da svojim budžetskim korisnicima proslijedi Priručnik o pripremanju Nacrta budžeta (daje projekcije budžetskih sredstava i ograničenja potrošnje za budžetske korisnike, postupak i dinamiku pripreme budžeta).
8.mjesec	Budžetski korisnici podnose zahtjeve Odjeljenju za finansije za sljedeću godinu. **Kroz zahtjeve korisnika budžeta mogu biti ispoljene i potrebe građana koji djeluju kroz NVO i udruženja građana.**
9.mjesec	Odjeljenje za finansije sprovodi konsultacije sa budžetskim korisnicima u vezi sa njihovim zahtjevima i prioritetima budžetske potrošnje.
9.mjesec	Odjeljenje za finansije priprema Nacrt budžeta, koji je usklađen sa smjernicama iz Priručnika.
10.mjesec	Gradonačelnik dostavlja Gradskom vijeću pripremljeni Nacrt.
11.mjesec	Gradsko vijeće se izjašnjava: utvrđuje Nacrt budžeta i dostavlja ga na javnu raspravu. **Moguće je učešće građana putem NVO i grupa građana, kroz dostavljanje zahtjeva vijećnicima ili radnim tijelima Vijeća.**
11.mjesec	Organizuje se javna rasprava. Primjedbe i sugestije sa javne rasprave se sumiraju i eventualno ugrađuju u tekst Prijedloga budžeta.
12.mjesec	Gradsko vijeće usvaja Prijedlog budžeta i podnosi ga Ministarstvu finansija. **Indirektna mogućnost učešća građana putem amandmanskog djelovanja vijećnika.**
12.mjesec	Gradsko vijeće dostavlja Ministarstvu usvojen Budžet, odluku o usvajanju i odluku o izvršenju.

Opći (makroekonomski) okvir za donošenje budžeta

Makroekonomski okvir – Odnosi se na funkcionisanje i upravljanje ekonomijom u cjelini većoj od lokalnog i državnog nivoa.

Ekonomska aktivnost u BiH tokom proteklih nekoliko godina jedva da se povećavala. Projekcije za 2022–2024. godinu podrazumijevaju nastavak postepenog poboljšanja u zemljama okruženja koje bi trebalo dodatno ojačati rast investicija.

Fiskalni – koji se tiče blagajne vlasti, koji se odnosi na blagajnu vlasti.

Blagi ekonomski rast koji se predviđa u 2022. godini odrazit će se na fiskalni bilans u Federaciji BiH koji je do sada pokazivao deficite svih nivoa vlasti. Zbog toga je neophodno, pored smanjenja javne potrošnje, obezbijediti nedostajuća sredstva od međunarodnih finansijskih institucija.

Indirektni porezi – Uvozne i izvozne carine, akcize, porez na dodatnu vrijednost i sve druge poreze obračunate na robu i usluge, uključujući poreze na promet i putarine.

Polazeći od makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja, za naredni srednjoročni period očekuje se blago povećanje prihoda od indirektnih i direktnih poreza, kao i neporeznih prihoda, s tim da treba imati u vidu ograničene fiskalne kapacitete u kojima će budžeti na svim nivoima vlasti funkcionisati u ovom periodu.

U narednom periodu Grad Tuzla će imati kao prioritet da u okviru svojih nadležnosti poduzme sve mjere na poboljšanju fiskalnih kapaciteta i jačanju fiskalne održivosti, tim prije što su ukupna kretanja u BiH konstantno izložena visokom deficitu tekućeg računa, što se odražava i na prostor Tuzlanskog kantona, a time i Grada Tuzla.

Karakteristična je i činjenica da se prilikom pripreme i usvajanja budžeta na svim nivoima vlasti, posebna pažnja mora posvetiti povećanju iznosa sredstava namijenjenih za otplatu unutrašnjeg i vanjskog duga, što predstavlja dodatno opterećenje za provođenje mjera fiskalne stabilizacije i provođenju zacrtanih strateških ciljeva.

Na kraju, treba napomenuti da se budžet Grada u potpunosti oslanja na ove makroekonomske pokazatelje i projekcije imajući u vidu propise koji u proporcionalnom iznosu vrše raspodjelu određenih poreskih i neporeskih prihoda.

Za skoro većinu poreskih i neporeskih prihoda su definisana pravila njihove raspodjele za određene nivoe vlasti (država-entitet-kanton-grad/općina).

Direktni porezi – Riječ je o porezima koji se nameću na trajnijoj osnovi i porezni obveznik ih direktno plaća poreznim vlastima (npr. porez na dohodak, na imovinu, na prinose, na nasljedstvo, poklone i slično). Direktni porezi su oni koji direktno pogađaju imovinu, dohodak ili prihod poreskog obveznika, a indirektni porezi su oni koji pogađaju potrošnju

PRIHODI I PRIMICI

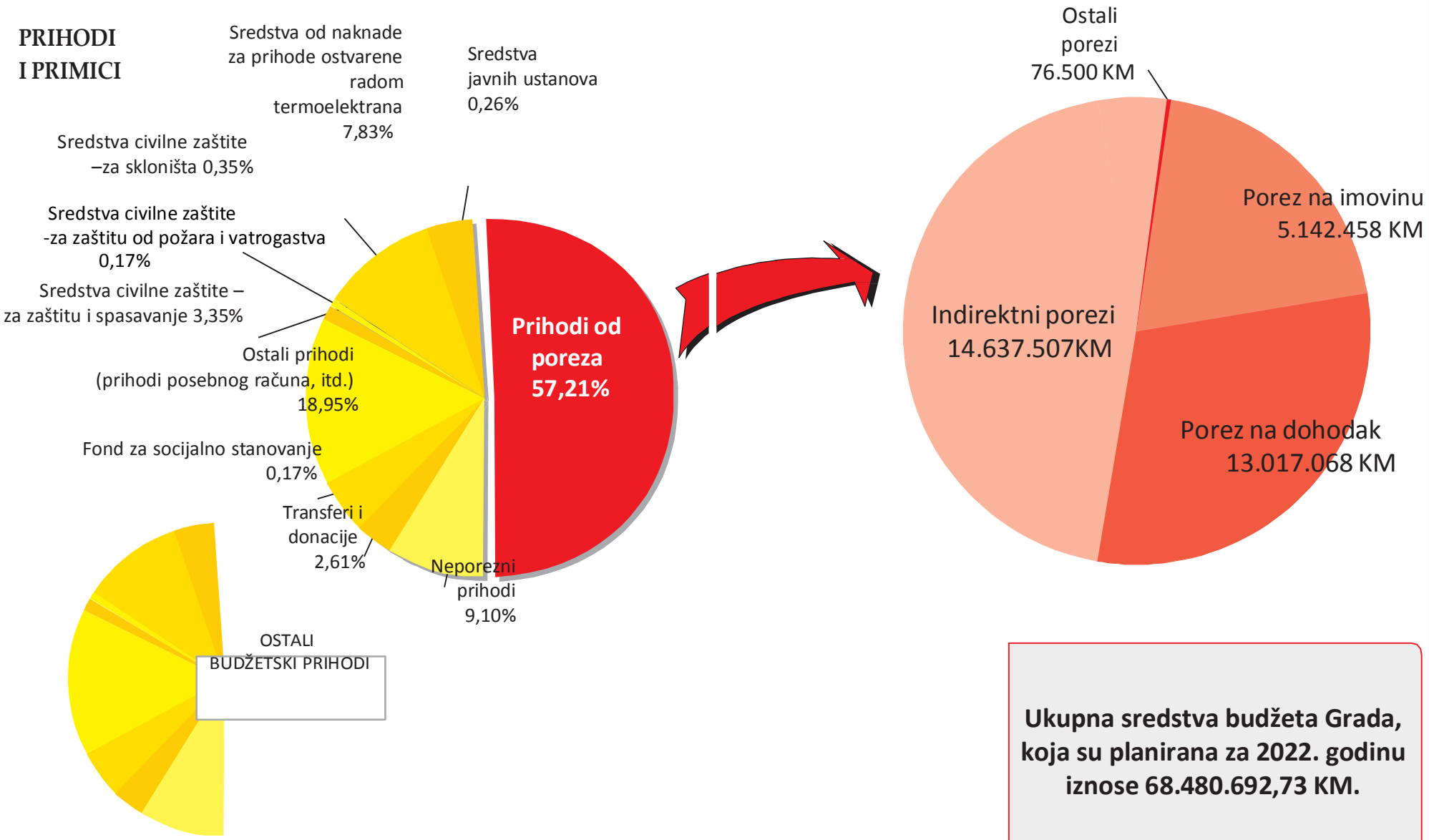

Ukupna sredstva budžeta Grada, koja su planirana za 2022. godinu iznose 68.480.692,73 KM.

Budžet Grada Tuzle se najviše puni iz prihoda koji se dijele između lokalnog i viših nivoa vlasti (PDV-a, poreza na dohodak, te određenih naknada i **transfera**), a koji čine više od 50% budžeta. **Na ove prihode lokalna zajednica ne može uticati.**

Transfer – Doznaka sredstava sa jednog na drugi račun, najčešće sa jednog na drugi nivo vlasti, ili sa jednog na drugog budžetskog korisnika.

Prihod koji se u 2015. godini prvi put pojavljuje u Budžetu Grada

Tuzla proizilazi iz sredstava od naknade ostvarene

radom Termoelektrane. On je značajan za pokrivanje dijela rashoda Grada i tokom 2022. godine. U Budžetu za 2022. godinu planirana su sredstva u iznosu od 4,5 miliona KM. Naime, Zakon o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda preduzeća ostvarenih radom Termoelektrana (Službene novine FBiH, broj: 80/14) obavezuje javna preduzeća i druga pravna lica koja ostvaruju prihod radom termoelektrana da jedinicama lokalne samouprave u FBiH plaćaju novčane naknade za prostore na kojima su izgrađene termoelektane ili na kojima se nalaze instalacije za proizvodnju električne energije, odlagališta šljake, pepela i sličnog otpada nastalog radom termoelektrana, te deponije uglja.

Sredstva od naknade za prihode ostvarene radom termoelektrana koriste se namjenski za poboljšanje životnih uslova građana, a naročito za:

- finansiranje ili učešće u finansiranju projekata iz oblasti zaštite okoliša, energetske efikasnosti i sl.
- izgradnju komunalnih infrastrukturnih objekata, kao i gradnju objekata za poboljšanje zdravlja i kvaliteta života (vodovod, kanalizacija, centralno grijanje, lokalni putevi, zdravstveni objekti i oprema i sl.), te
- finansiranje projekata za lokalni ekonomski razvoj.

Gdje se raspoređuje budžetski novac ?

Budžetom za 2022. godinu se planiraju rasporediti sredstva za finansiranje rashoda i izdataka u iznosu od 68.480.692,73 KM

Javna potrošnja – To su svi izdaci Grada u najširem smislu, za obavljanje zakonom predviđenih funkcija.

Kapitalni izdaci – Izdaci za nabavku imovine čiji je vijek duži od jedne godine.
Na primjer: za izgradnju rasvjete, cjevovoda, kanalizacije, rekonstruciju doma zdravlja, gradskog stadiona, poslovne zone itd.

Grantovi – Predstavljaju specifične izvore finansiranja, koje dodjeljuju međunarodne organizacije, državne institucije..., a namijenjeni su, prije svega, preduzećima, NVO, školama, općinama, bolnicama i svim drugim institucijama, odnosno pravnim i fizičkim licima kojima je potreban dodatni izvor finansiranja.

RASHODI

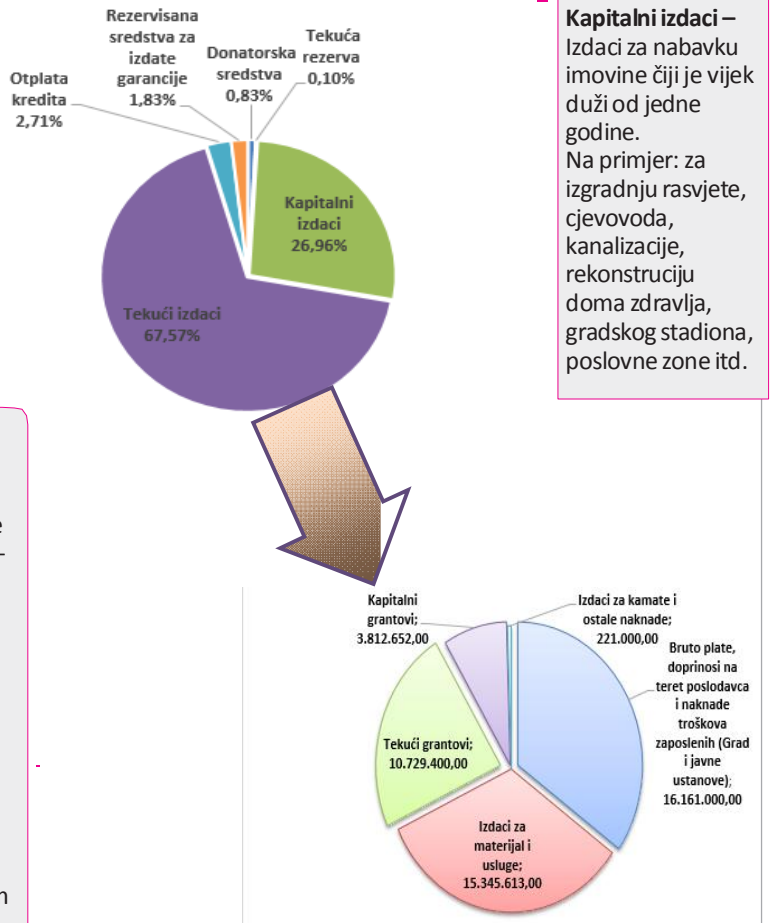

Tekući rashodi – Troškovi bez kojih Grad ne bi mogao da funkcioniše. Oni se odnose na troškove zajedničke komunalne potrošnje i troškove rada Gradskog vijeća, gradske uprave, javnih ustanova, sporta, kulture i ostalih

Budžetska rezerva – Novčana sredstva koja se u budžetu izdvajaju za hitne i neplanirane situacije.

Kada posmatramo strukturu budžetske potrošnje, vidljivo je da se u 2022. godini najviše sredstava namjerava izdvojiti za **tekuće rashode** i to 67,57% od ukupno predviđenih rashoda. Za kapitalne izdatke je predviđeno 26,96% od ukupno predviđenih rashoda, dok se za otplatu kredita namjerava izdvojiti 2,71 %rashoda za 2022. godinu. Tekuća **budžetska rezerva** iznosi 0,10% predviđenih rashoda. U okviru tekuće potrošnje, značajni izdaci se odnose na troškove zajedničke komunalne potrošnje, na lična primanja uposlenika u gradskoj upravi i javnim ustanovama, naknade vijećnicima, radnim tijelima vijeća i savjetima MZ i tekuće grantove koji se izdvajaju za finansiranje socijalne zaštite, sporta, kulture i ostalih aktivnosti za nevladine organizacije.

Kao i prethodnih godina, najznačajnije učešće u ukupnim rashodima Budžeta Grada Tuzla za 2022. godinu imaju rashodi : Službe za komunalne poslove, izgradnju i poslove MZ(49,91%), Službe za ekonomski razvoj i poljoprivredu (11,61%) , Službe civilne zaštite (8,11%) i Službe za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu (6,32%). Za izdatke kojima se finansiraju nadležnosti ove četiri službe u Budžetu Grada Tuzla za 2022. godinu planirana su sredstva u iznosu od 52.012.769,00 KM ili 75,95 % od ukupnih rashoda. Struktura potrošnje se može posmatrati i po oblastima tj. namjeni/funkciji utroška predviđenih sredstava.

Koliko smo zaduženi?

Ukupno zaduženje Grada Tuzla po osnovu korištenih kredita za izgradnju objekata komunalne infrastrukture na dan 31.12.2021. godine iznosi 9.904.335,73 KM (glavnica i kamata).

Obaveze po preuzetim zaduženjima se uredno servisiraju, te se u 2022. godini planira 2.078.000,00KM za otplatu kredita, i to: za otplatu glavnice 1.857.000,00 KM i za kamate 221.000,00 KM.

Predviđena sredstva za kapitalne projekte komunalne infrastrukture

Prema Budžetu Grada Tuzla za 2022. godinu, najveći kapitalni projekati komunalne infrastrukture odnose se na: projekte izgradnje vodovodne i kanalizacione mreže, izgradnju i rekonstrukciju puteva, izgradnju vrelovodne mreže, projekte energijske efikasnosti i izgradnju gradskog groblja Drežnik I faza

	Ukupno
Izgradnja vrelovodne mreže	2.396.505 KM
Izgradnja i rekonstrukcija puteva	5.710.322 KM
Izgradnja vodovodne i kanalizacione mreže	1.301.081 KM
Projekti energijske efikasnosti	2.164.654 KM
Izgradnja javne rasvjete	332.802 KM
Izgradnja i sanacija mostova	770.592 KM
Gradsko groblje Drežnik faza I	3.453.826 KM
Izgradnja i rekonstrukcija stadiona Tušanj	1.050.000 KM
Izgradnja pokretnih stepenica u MZ Mejdan	500.000 KM

Kapitalni projekti – Projekti izgradnje i kapitalnog održavanja zgrada i građevinskih objekata infrastrukture od posebnog interesa za lokalnu zajednicu uključujući usluge projektnog planiranja koje su sastavni dio projekta, obezbjeđivanje zemljišta za izgradnju, kao i projekti koji podrazumijevaju ulaganja u opremu, mašine i drugu nefinansijsku imovinu, a u funkciji su javnog interesa.

Izdvajanja u oblasti poduzetništva i poljoprivrede

U 2022. godini je predviđena budžetska podrška u iznosu od 961.189,00 KM. Pored kapitalne podrške za plastenički proizvodnju – nabavka novih plastenika i obezbjeđenje repromaterijala, planirana je podrška i za voćare, pčelare, za proizvođače u oblasti proizvodnje mlijeka i mesa, obezbjeđenje stočne hrane, kao i edukacija poljoprivrednih proizvođača kroz različite vrste seminara.

	Ukupno za 2022.
Transfer za rad RPC Tuzla "Inkubator Lipnica"	278.500,00
Transferi – JP "BIT Centar Tuzla	30.000,00
Grant za tekuće poslovanje d.o.o. „Tržnice pijace"	130.000,00
Tekući grant za finansiranje projekata iz oblasti poduzetništva	30.000,00
Učešće grada u projektima EU i drugih međunarodnih organizacija	20.000,00
Grantovi za razvoj primarne poljoprivredne proizvodnje	20.000,00
Grant za podršku privatnim preduzećima i poduzetnicima	220.000,00
Grant za aktivnu politiku zapošljavanja	40.000,00
Grantovi organizacijama iz oblasti poljoprivredne proizvodnje	20.000,00
Transfer za rad – Udruženje obrtnika grada Tuzla	20.000,00
Grant pojedincima, privatnim preduzećima i poduzetnicima za poticaj poljoprivredne proizvodnje	120.000,00
Izrada projektne dokumentacije za potrebe lokalnog razvoja	13.744,00
Izrada projekata za uređenje poljoprivrednog zemljišta i radovi na uređenju i čišćenju odvod.kanalala na poljop.zemlj.u Tuzli	18.945,00
Ukupno	**961.189,00**

Izdvajanja u oblasti komunalnog sektora i gradske putne infrastrukture

Za tekuće održavanje u oblasti komunalnog sektora, uključujući zaštitu životne sredine prema zakonskim obavezama, planirano je da se potroši 9.000.107 KM. Struktura izdvajanja za tekuće održavanje u ovoj oblasti se vidi na sljedećoj slici.

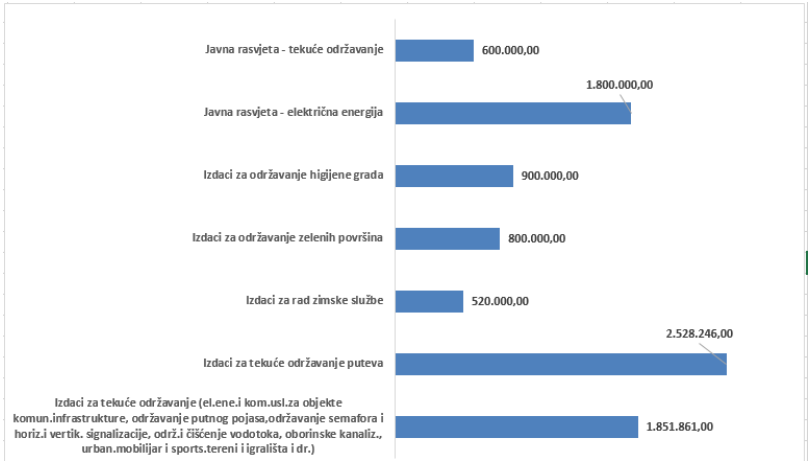

Najveći izdaci se odnose na tekuće održavanje puteva 2.528.246 KM, dok je za funkcionisanje javne rasvjete predviđeno 1.800.000 KM. Za održavanje higijene je predviđeno 900.000 KM. Značajna su i izdvajanja za održavanje zelenih površina (800.000 KM) i rad zimske službe (520.000 KM).

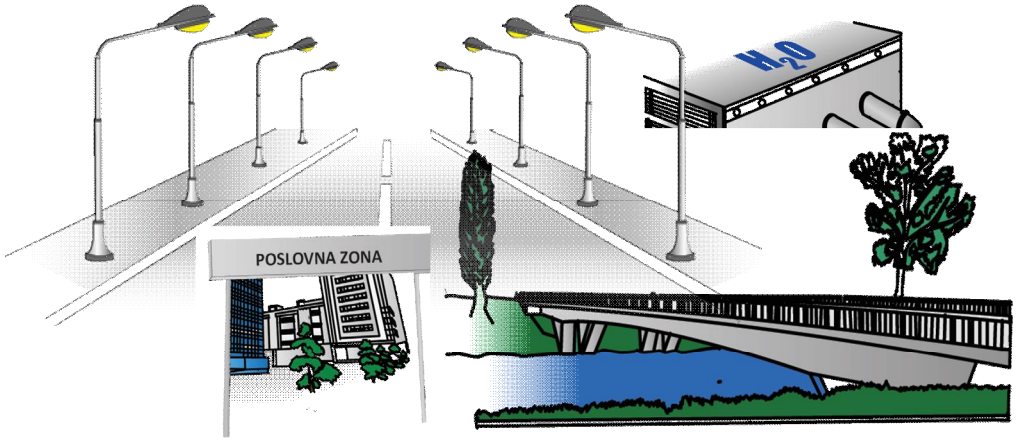

Izdvajanja u oblasti obrazovanja

Ovdje se prvenstveno posmatra izdvajanje u oblasti predškolskog obrazovanja za rad Javne ustanove „Naše dijete“.

U Budžetu za 2022. godinu ova izdavanja iznose 1.762.000,00 KM, koja se od 2022. godine kao transfer za rad dodjeljuju Obdaništu „Naše dijete“ iz Tuzle. Izdvajanje za predškolsko obrazovanje predstavlja 2,57% od ukupnih budžetskih rashoda.

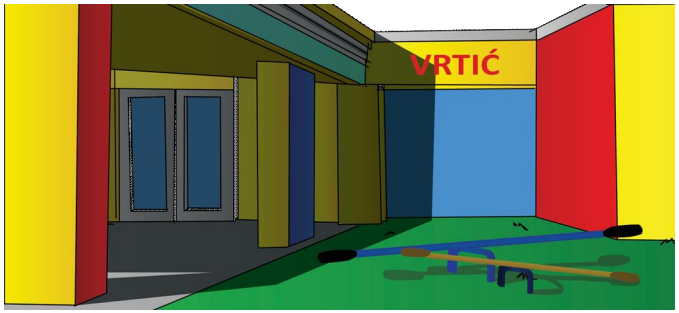

Izdvajanja za socijalno ugrožene

Pružanje pomoći socijalno ugroženom stanovništvu Grada Tuzla vrši se putem dodjele jednokratnih pomoći građanima koji se nalaze u teškoj socijalnoj situaciji, dodjele jednokratnih pomoći korisnicima boračko-invalidske zaštite, transfera za obavezno zdravstveno osiguranje lica u stanju socijalne pomoći, a u skladu sa pravilima utvrđenim od strane Gradskog vijeća Tuzla.

Značajna pomoć ovim osobama pruža se i indirektno putem finansiranja aktivnosti Narodne kuhinje „Imaret“, GO Crveni krst-križ Tuzla, Udruženja penzionera Grada Tuzla i udruženja iz oblasti boračko-invalidske zaštite.

Za ove namjene u Budžetu 2022. godine, planiraju se sredstva u iznosu od 2.371.000,00 KM. Ova sredstva rasporedit će se na sljedeći način:

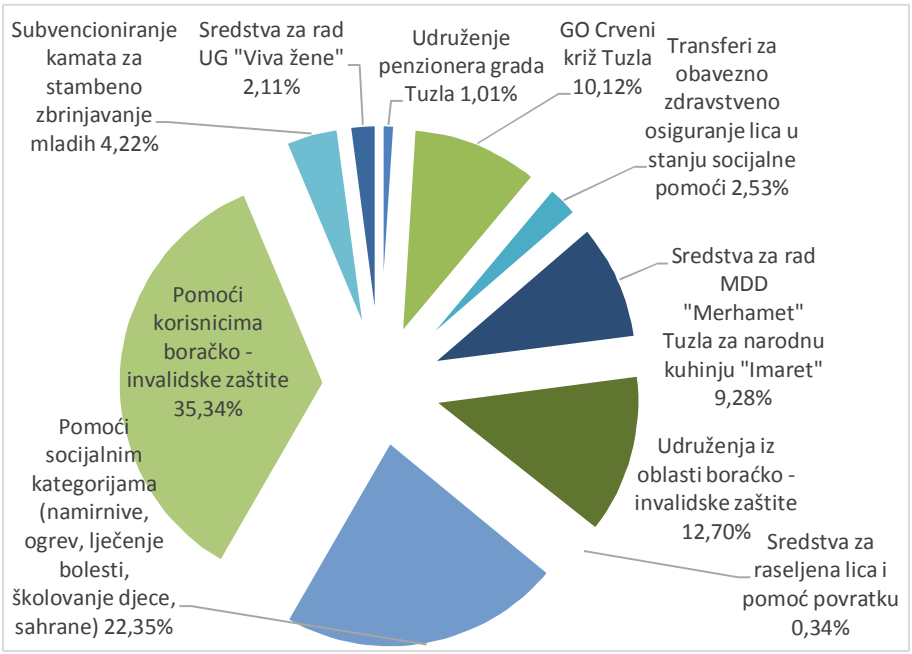

Rashodi za plaće i troškove lokalne administracije

U okviru budžetske potrošnje učešće imaju bruto plaće i doprinosi uposlenih u Gradu Tuzla i uposlenih u javnim ustanovama (eksternim budžetskim korisnicima). U 2022. godini je predviđeno izdvajanje u iznosu od 12.558.000 KM za plaće uposlenih u Gradu Tuzla, te 1.539.000 KM za plaće uposlenih u javnim ustanovama. Istovremeno, izdvajanje za Gradsko vijeće u Budžetu za 2022. godinu iznosi 1.623.500 KM.

Za finansiranje rada Savjeta mjesnih zajednica planiraju se sredstva u iznosu od 500.000 KM.

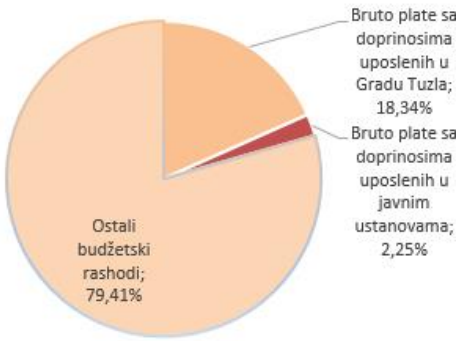

Budžet za građane Grada Tuzla je pojednostavljeni i ilustrovani prikaz određenih dijelova dokumenta Budžet Grada Tuzla.

Ovaj jednostavni i ilustrativni izvještaj omogućit će vam da razumijete kako gradska vlast za vas i u vaše ime troši novac.

Pogledajte i pitajte nas!

Podaci za kontakt sa građanima:

SLUŽBA ZA BUDŽET I FINANSIJE
Pomoćnik gradonačelnika za Službu za budžet i finansije: Suada Isaković, dipl. ecc.
Šef odjeljenja za budžet i finansije: Zemira Mujanović, dipl. ecc.

Broj telefona: 035 307 360
Kontakt e-mail adrese za građane:
zemiram@tuzla.ba, senadam@tuzla.ba, jasminaa@tuzla.ba, majdaj@tuzla.ba

Budžet za građane Grada Tuzla:

https://grad.tuzla.ba/budzet-za-gradane/

Budžet Grada Tuzla:

https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2021/10/Budzet-Grada-Tuzla-za-period-01.01.-31.12.2022.-godine.pdf